

Udskriftsdato: 14. december 2025

FOU nr 1983.118 (Gældende)

Sindssygelovens rækkevidde i forhold til mindreårige

Ministerium: Folketinget

Sindssygelovens rækkevidde i forhold til mindreårige

Henstillet til justitsministeriet at lade spørgsmålet om sindssygelovens rækkevidde i forhold til mindreårige indgå i overvejelserne i det udvalg, som ministeriet havde nedsat vedrørende sindslidendes retsstilling.

(J. nr. 1983-1279-43)

På baggrund af den nedenfor omtalte sag om anbringelse af den 12-årige C på rigshospitalets børnepsykiatriske afdeling rettede folketingsmedlem A henvendelse til mig om justitsministeriets besvarelse af nogle henvendelser fra ham om sindssygelovens rækkevidde i forhold til mindreårige. Justitsministeriet havde, senest i skrivelse af 2. februar 1984 til A, anført, at det som udgangspunkt tilkommer forældremyndighedens indehaver at træffe beslutning f.eks. om lægebehandling af den mindreårige i eller uden for hospital. I tilfælde, hvor en mindreårig sindssyg person tvangsanbringes i overensstemmelse med forældremyndighedsindehaverens beslutning, er det efter justitsministeriets opfattelse den sikreste fortolkning af loven om sindssyge personers retsforhold, at lovens principper også finder anvendelse i disse tilfælde, for så vidt der er tale om »ældre« mindreårige. Denne fortolkning har alene betydning for den personkategori, der er omfattet af sindssygeloven, d.v.s. for personer, der lider af de psykiske lidelser, som i lægelig forstand kan betegnes som sindssygdom (psykose). Andre psykiske lidelser falder udenfor. I de tilfælde, hvor forældremyndighedens indehaver udvirker hospitalsanbringelse af mindreårige på grund af lidelser, der klart falder uden for sindssygelovens sygdomsområde, har justitsministeriet ikke kompetence til at tage stilling til klager.

I klagen til mig anførte A, at han mente, at justitsministeriets opfattelse var forkert. Han sigtede herved navnlig til ministeriets udtalelse om, at sindssygeloven (lovens principper) ikke fandt anvendelse ved mindreårige, der har en psykisk lidelse, der behandles på hospital, men hvor lidelsen ikke kan karakteriseres som sindssyge.

Sideløbende hermed modtog jeg en klage fra advokat B over, at justitsministeriet havde afslået en ansøgning fra ham om tilladelse til anke til højesteret som 3. instans af en dom, som østre landsret havde afsagt den 15. februar 1984 vedrørende C's ophold på rigshospitalets børnepsykiatriske afdeling.

Sagens nærmere omstændigheder var følgende:

I skrivelse af 23. december 1983 rettede advokat B henvendelse til justitsministeren og bad ministeren undersøge, om indlæggelsen og behandlingen af C på rigshospitalets børnepsykiatriske afdeling, hvor C havde opholdt sig fra slutningen af september 1983, var lovlig. Advokaten gjorde gældende, at dette ikke var tilfældet, da der var tale om en tvangsindlæggelse, der kun kunne ske efter reglerne i sindssygeloven.

I skrivelse af 28. december 1983 meddelte justitsministeriet B, at ministeriet ikke havde mulighed for at foretage videre i sagen. Ministeriet henviste til, at C efter det oplyste ikke var anbragt på rigshospitalet efter reglerne i sindssygeloven, men efter en bestemmelse, truffet af hans mor, der havde forældremyndigheden over C.

I skrivelse af 29. december 1983 til præsidenten for Københavns byret fremsatte B begæring om, at retten efter reglerne i retsplejelovens kap. 43 a prøvede, hvorvidt C, født den 7. april 1971, lovligt var frihedsberøvet.

I en skrivelse af 1. januar 1984 til Københavns byret redegjorde B nærmere for, hvorfor han fandt, at reglerne i retsplejelovens kap. 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse fandt anvendelse i det foreliggende tilfælde.

Til støtte for, at der i sagen forelå en administrativ beslutning om frihedsberøvelse, anførte B følgende:

»Selv om det - som det hedder i justitsministerens brev til mig af 28. december 1983 - vel er (C's) moder, ..., der har foranlediget (C) anbragt på den lukkede afdeling på rigshospitalet (børnepsykiatrisk afdeling), så er dette højst den halve sandhed. Da (C's) fader blev anholdt den 22. september 1983, anbragte Herlev kommunes socialforvaltning ham på »Hvidborg«, og den 26. september 1983 blev (C) af socialforvaltningen med moderens indforståelse og efter bestemmelse af overlæge ... indlagt på børnepsykiatrisk afdeling. Der er således klart tale om en administrativ beslutning om frihedsberøvelse, der blot ikke har fulgt reglerne i lov nr. 118 af 13. april 1938 om sindssyge personers hospitalsophold.«

Ved Københavns byrets dom af 6. januar 1984 blev B's begæring afvist, og ved skrivelse af 8. januar 1984 indbragte B sagen for østre landsret med påstand om, »at sagen hjemvises til realitetsbehandling ved Københavns byret«.

Den 15. februar 1984 afsagde østre landsret dom i sagen. Retten fandt, at spørgsmålet om, hvorvidt en mindreårig skal underkastes hospitalsbehandling, normalt afgøres af forældremyndighedens indehaver, og at sådanne foranstaltninger ikke kan prøves i medfør af retsplejelovens kap. 43 a. Da beslutningen om indlæggelse af C på rigshospitalets børnepsykiatriske afdeling var truffet af C's mor, der havde forældremyndigheden over ham, var der derfor ikke mulighed for domstolsprøvelse i medfør af retsplejelovens kap. 43 a. Østre landsret stadfæstede således byrettens dom om afvisning af sagen.

I skrivelse af 15. februar 1984 ansøgte B justitsministeriet om tilladelse til at indbringe østre landsrets dom for højesteret.

I skrivelse af 14. marts 1984 til B meddelte justitsministeriet, at ministeriet ikke fandt grundlag for at tillade det ansøgte, »da dommen efter justitsministeriets opfattelse ikke vil blive ændret under en eventuel prøvelse i højesteret«.

I en udtalelse i anledning af klagen til mig henholdt justitsministeriet sig til sin afgørelse af 14. marts 1984.

Jeg udtalte følgende i en skrivelse til advokat B:

»Jeg skal først bemærke, at byrettens og landsrettens dom alene tager stilling til, om lovligheden af (C's) indlæggelse og behandling på rigshospitalets børnepsykiatriske afdeling har kunnet forlanges indbragt til prøvelse for domstolene efter de særlige regler i retsplejelovens kap. 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse.

Anvendelse af de nævnte bestemmelser forudsætter, at de foranstaltninger af frihedsberøvende karakter, hvis lovlighed ønskes prøvet, er besluttet af en administrativ myndighed.

Såvel byretten som landsretten har lagt til grund, at (C's) indlæggelse og ophold på rigshospitalets børnepsykiatriske afdeling beroede på bestemmelse truffet af (C's) moder, der er indehaver af forældremyndigheden over ham. Det er endvidere lagt til grund af landsretten - og er i øvrigt ubestridt - at (C) ikke lider af nogen sindssygdom, og at der ikke har været tale om indlæggelse til behandling for en sindssygdom.

Landsretten har fundet, at spørgsmålet om lovligheden af (C's) indlæggelse herefter må bedømmes med udgangspunkt i lovgivningens almindelige regler om forældremyndighedens indehavers kompetence til at træffe bestemmelse om, hvorvidt mindreårige skal underkastes hospitalsbehandling, og at de særlige regler i sindssygeloven må anses for uanvendelige i det foreliggende tilfælde, hvor der, som nævnt, ikke er tale om, at (C) er sindssyg eller har været under mistanke for at lide af en sindssygdom i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i sindssygeloven. Landsretten stadfæstede derfor byrettens dom, hvorefter begæringen om domstolsprøvelse efter retsplejelovens kap. 43 a afvistes.

Efter bestemmelsen i retsplejelovens § 475, stk. 3, kan landsrettens dom i en sag om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse ikke ankes til højesteret. Bestemmelserne i retsplejelovens § 371, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, finder dog tilsvarende anvendelse i disse sager.

Efter disse bestemmelser kan justitsministeriet meddele tilladelse til prøvelse i 3. instans, »såfremt sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor«.

Justitsministeriet har fundet, at der ikke er udsigt til, at højesteret vil have en anden vurdering end landsretten af spørgsmålet om, hvorvidt en indlæggelse som den foreliggende, der sker efter bestemmelse af forældremyndighedens indehaver (jfr. myndighedslovens § 19), kan anses som en administrativt bestemt frihedsberøvelse.

Jeg har ikke grundlag for at kritisere justitsministeriets afgørelse. Jeg bemærker i denne forbindelse, at de særlige regler i bistandsloven om domstolsprøvelse af administrative beslutninger om institutions-anbringelse af mindreårige ikke finder anvendelse, når beslutningen er truffet med samtykke af forældremyndighedens indehaver.

...«

I en samtidig skrivelse til A anførte jeg følgende:

»... Jeg (skal) meddele, at jeg ikke finder at burde gå nærmere ind på justitsministeriets besvarelse af Deres henvendelse om sindssygelovens rækkevidde i forhold til mindreårige ud over i det omfang, det fremgår af min i genpart af vedlagte skrivelse af d.d. til advokat (B) i anledning af hans klage til mig over, at justitsministeriet i skrivelse af 14. marts 1984 afslog en ansøgning om tilladelse til anke til højesteret som 3. instans af en dom, der er afsagt af østre landsret den 15. februar 1984. Jeg har imidlertid fundet samtidig hermed at burde henstille til justitsministeriet at lade spørgsmålet om sindssygelovens rækkevidde i forhold til mindreårige indgå i overvejelserne i det udvalg, som justitsministeriet i februar og maj 1983 nedsatte vedrørende sindslidendes retsstilling.«

I skrivelse af 15. maj 1984 meddelte justitsministeriet mig, at ministeriet havde orienteret udvalget om min henstilling, og at udvalget havde oplyst, at spørgsmålet om sindssygelovens rækkevidde i forhold til mindreårige allerede blev overvejet i udvalget.

Supplerende oplysninger om sagen

Det af justitsministeriet nedsatte udvalg vedrørende sindslidendes retsstilling afgav betænkning i februar 1986 (nr. 1068/1986). Betænkningen indeholder s. 381-403 en redegørelse for sindssygelovens rækkevidde i forhold til mindreårige.